

Malmö högskola

Lärarytbildningen

Barn Unga Samhälle

Examensarbete

15 högskolepoäng

Språkstörning i kombination med flerspråkighet

- En text- och bildanalys av Nya Lundamaterialet och Nya SIT

Language impairment on bilingual Swedish children

Emma Edh
Sofie Faxius

Lärarexamen 210hp
Barndom- och ungdomsvetenskap
2009-01-13

Examinator: Fredrik Nilsson

Handledare: Caroline Ljungberg

Abstract

Edh, Emma och Faxius, Sofie (2008). *Språkstörning i kombination med flerspråkighet*.

Malmö: Lärarutbildningen: Malmö högskola

Vårt examensarbete handlar om språkstörning i kombination med flerspråkighet. Vi gör en text- och bildanalys av två testmaterial, Nya Lundamaterialet och Nya SIT. Syftet med vårt examensarbete är att undersöka om och i så fall på vilka sätt dessa tester ger barn med annat modersmål än svenska förutsättningar att utföra testet. De frågor som ligger till grund för detta arbete är: Hur är testmaterialen konstruerade? Hur är bedömningsmaterialet utformat vad gäller hänsynstagande till kultur, etnicitet och flerspråkighet? Vad är det som bedöms i de tester som logopedmottagningen använder sig av vid en misstänkt språkstörning? De metoder vi har använt oss av för att kunna besvara våra frågeställningar är text- och bildanalys och intervjuer. Den tidigare forskning som presenteras berör språkstörning, konsekvenser av att testa barns språkutveckling samt samhällets till synes ökade behov av att ställa diagnoser. De teoretiska utgångspunkterna har varit Michel Foucaults teori om normalitet och avvikelser samt processbarhetsteorin som är en teori om andraspråksinläring. Vår slutsats i arbetet är att testerna ej tar hänsyn till kultur, etnicitet och flerspråkighet, men testens syfte att kartlägga och bedöma barns språkliga förmåga framför allt fonologi, morfologi och syntax samt att ge en bild av barnets språkliga förmåga uppfylls.

Nyckelord: språkstörning, flerspråkighet, testning, normalitet, avvikelse.

Förord

Vi vill tacka alla som har gjort detta examensarbete möjligt.

Vi vill börja med att tacka våra intervjupersoner för att ni tog er tid och ställde upp på intervju och delade med er av era erfarenheter och kunskaper kring vårt problemområde.

Vi vill även tacka Sofies vän Annette och Emmas mamma Kerstin. Till Er har vi kunnat komma med alla våra frågor och funderingar över hur det egentligen ser ut i skolan. Ni har erfarenhet av olika delar av skolan, en flerspråkig skola och det specialpedagogiska arbetet i skolan och detta har gett oss ett ovärderligt bollplank. Till Er har vi alltid kunnat komma med våra funderingar och problem och då har ni lyssnat och diskuterat.

Vi vill också tacka vår handledare Caroline Ljungberg för det stöd och den hjälp som vi fått. Tack för alla dina synpunkter och de råd som du gett oss under alla handledningstillfällen.

Till sist vill vi tacka våra familjer, tack för att ni stöttat oss och varit förstående när arbetet tagit all vår tid.

Malmö december 2008

Emma Edh

Sofie Faxius

Innehållsförteckning

1 Inledning	7
1.1 Introduktion till problemområde	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Disposition	9
2 Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter	10
2.1 Språkstörning	10
2.2 Processbarhetsteorin	13
2.2.1 Svenskt processtest.....	14
2.2.2 Processbarhetsteorin i samband med flerspråkighet och språkstörning	14
2.3 Att testa barn	15
2.4 Samhällets till synes ökade diagnosbehov	16
2.5 Michel Foucault.....	18
3 Metod	20
3.1 Metodval	20
3.1.1 Text- och bildanalys	20
3.1.2 Kvalitativa intervjuer.....	21
3.2 Undersökningsgrupp.....	22
3.2.1 Urval intervjupersoner.....	22
3.2.2 Urval testmaterial	23
3.3 Genomförande	25
3.4 Forskningsetiska överväganden	26
3.5 Analysbeskrivning.....	26
4 Presentation av empiri och analys	28
4.1 Intervju Eva-Kristina Salameh.....	28
4.1.1 Utredningsprocessen	28
4.1.2 Bilderna	29
4.1.3 Översättning.....	30
4.1.4 Felsökningsperspektiv	30
4.2 Intervju med specialpedagog	31
4.2.1 Utredningsprocessen	31
4.2.2 Normering och test	32
4.2.3 Testens ålderdomlighet och betydelsen av barns erfarenheter	33
4.2.4 Diagnoskulturen	33
4.2.5 Modersmåslärares betydelse	33
4.3 Text- och bildanalys samt analys	34
4.3.1 Övergripande analys av testen	34
4.3.2 Barns erfarenheter och testens ålderdomliga utseende.....	36
4.3.3 Felsökningsperspektiv	39
4.3.4 Problematiken med översättning av test.....	39
4.3.5 Jämförelseperspektiv	40
4.4 Sammanfattning och slutsatser.....	41
5 Diskussion och kritisk reflektion	43
Referenser	46

1 Inledning

Språk är liv, språk är bron mellan människor. Vi människor behöver språk för att möta varandra, för att förstå och bli förstådda. Kan jag uttrycka mig så kan jag nå fram till andra människor. Fråntas jag den möjligheten så blir jag ensam. Fasanfullt ensam. (Ladberg, 2003, s.7)

1.1 Introduktion till problemområdet

Att leva med en språkstörning kan för många människor och barn innebära att inte kunna göra sig förstådd på sitt språk och att fråntas möjligheten att kunna kommunicera med sina medmänniskor. För barn, vilka vi kommer att utgå ifrån i denna uppsats, menar Salameh (2003) att detta kan innebära sociala och emotionella problem.

Sverige är idag ett mångkulturellt samhälle och antalet barn i den svenska skolan som har ett annat modersmål än just svenska ökar hela tiden. Faktum är att många barn som växer upp i världen idag är flerspråkiga och för de allra flesta sker andraspråksinläring utan några problem. Att lära sig ett andraspråk görs inte på bekostnad av det egna modersmålet, tvärtom menar forskare att språken underbygger varandra. Oftast lär sig barnen att använda sina språk olika, de har ett språk som passar miljön i hemmet och ett som passar på förskolan eller skolan. Därav utvecklas språken olika, det är inte viktigt att kunna säga samma sak på flera olika språk utan det viktiga är att kunna använda varje språk i sin kontext. Att bedöma ett flerspråkigt barns språkkunskaper måste göras på samtliga språk, att enbart göra en bedömning på ett av språken ger en väldigt missvisande bild, eftersom man använder sina språk i olika sammanhang och miljöer (Ladberg, 2003).

Det finns dock de barn som inte utvecklar sitt språk enligt förväntan. Ladberg (2003) menar att ofta skylls problemen på flerspråkigheten i sig och detta kan innebära att man förbiser de verkliga problemen. På grund av okunnighet kan auktoriserad personal på t.ex. barnavårdcentralen (bvc), talpedagoger, barnläkare och pedagoger ge rådet till föräldrar att enbart tala det inhemska språket med sina barn. De menar då att det underlättar andraspråksinläringen för barnet, medan rådet de ger i själva verket försvårar den. För ett barn kan detta innebära att den hjälp som barnet har rätt till i fråga

om interventioner och språkstimulans försenas. Detta kan i sig få stora konsekvenser som vi nämnde tidigare t.ex. emotionella och sociala problem när barnet upplever svårigheter att kommunicera med sin omgivning.

För oss som blivande pedagoger känns detta som ett intressant och viktigt ämne och när vi har talat med pedagoger som är verksamma i skolan idag så upplever de själva att de saknar de kunskaper som krävs för att kunna se skillnad på en sen andraspråksinlärning och en eventuell språkstörning. För att kunna ge dessa barn det stöd och den stimulans samt hjälp som de har rätt till är det viktigt att dessa barn upptäcks i tid. Forskning visar att ju tidigare ett barn med språkstörning upptäcks desto mer optimal blir barnets språkutveckling (Salameh, 2003). Vi menar inte att man för den sakens skull medvetet ska leta efter dessa barn eller så fort ett barn är sent i sin språkutveckling ”ropa varg” men om behörig personal har de rätta kunskaperna så är det lättare att skilja på vad som är vad.

I vårt examensarbete kommer ni att få läsa om flerspråkiga barn som utreds för diagnosen språkstörning, samt det testmaterial som används vid kartläggning av barnets språkutveckling. I Salamehs (2003) avhandling framgår det att flerspråkiga barn och barn med svenska som modersmål som utreds för misstänkt språkstörning, genomgår samma tester. Den enda skillnaden är att vid behov översätts testerna av tolk, modersmåls lärare eller förälder. Att testa flerspråkiga barns språkutveckling med tester som är gjorda för enspråkiga barn, kan aldrig ge en rättvis bild av ett flerspråkigt barns språkutveckling. Att översätta språkliga test är inte heller helt problemfritt, språken skiljer sig vad gäller fonologiska system, grammatiska strukturer samt språkbruket (Bjar & Liberg, 2003).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med föreliggande examensarbete är att göra en analys av de testmaterial som används då ett barn utreds för en eventuell språkstörning. För att det ska vara möjligt för oss att utföra denna analys, måste vi inhämta nödvändiga kunskaper om språkstörningar samt förståelse för vad det innebär att utreda och bedöma ett barns språk.

Som vi tidigare påpekat visar forskning (Salameh, 2003) att de tester som man använder vid bedömning av en eventuell språkstörning är anpassade och normerade efter barn med svenska som modersmål. Vi vill därför undersöka om och i så fall på vilka sätt dessa tester ger barn med annat modersmål än svenska förutsättningar att utföra testet.

Våra frågeställningar är följande:

- * Hur är testmaterialen konstruerade?
- * Hur är bedömningsmaterialet utformat vad gäller hänsynstagande till kultur, etnicitet och flerspråkighet?
- * Vad är det som bedöms i de tester som logopedmottagningen använder sig av vid en misstänkt språkstörning?

1.3 Disposition

Vårt examensarbete är strukturerat i fem övergripande avsnitt. Det första och inledande kapitlet innehåller en introduktion till vårt problemområde, vårt syfte med uppsatsen samt en presentation av våra frågeställningar. I det andra kapitlet presenterar vi den tidigare forskning och teori som är relevant för vår uppsats. Här beskriver vi genom tidigare forskning begreppet språkstörning. Vi gör en presentation av processbarhetsteorin, en problematisering av samhällets diagnosbehov och innebörden av att testa barn, samt en presentation av Michel Foucaults teorier om avvikelser och normalitet. Metodval och forskningsetiska övervägande presenteras i det tredje kapitlet tillsammans med en beskrivning av genomförandet och vår undersökningsmetod. Vi har valt att i det fjärde kapitlet presentera vår empiri tillsammans med vår analys, och dessutom presenterar vi en sammanfattning av de slutsatser vi kommit fram till. I det femte och avslutande kapitlet diskuterar vi vårt examensarbete med särskild fokus på en kritisk reflektion kring den egna arbetsprocessen.

2 Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter

Det finns en hel del forskning gjord på ämnet språkstörning. Dock finns det inte mycket forskning kring språkstörning i kombination med flerspråkighet. Vi har tagit del av forskning kring flerspråkiga barn med språkstörning som Malmöverksamme logopeden Eva-Kristina Salameh har publicerat. Därefter redogör vi för processbarhetsteorin och samhällets behov av att ge barn diagnoser. Vi gör även en kortare presentation av vad det kan innebära att testa barn, samt Michel Foucaults teori om normalitet och avvikelse.

2.1 Språkstörning

Av den litteratur kring språkstörning vi läst in oss på är Eva-Kristina Salamehs avhandling *Language impairment in Swedish bilingual children. Epidemiological and linguistic studies* (2003), Marianna Ors avhandling *Specific language impairment, neurophysiological studies of children and parents* (2003), samt boken *Språkutveckling och språkstörning hos barn* av Nettelblatt och Salameh (2007) av relevans för oss.

Salameh och Nettelblatt (2007) och Salameh (2003) menar att det länge har saknats litteratur på området och de syftar till att öka kunskapen om tvåspråkiga barn med språkstörning. Syfte med Ors studie var att undersöka hur ljud och språklig information bearbetades i det centrala nervsystemet hos barn med specifik språkstörning jämfört med barn med ”normal” tal- och språkutveckling. Resultatet av hennes studie visar att de senare stadierna av språklig informationsbearbetning sker mindre effektivt på neuronal nivå hos barn med specifik språkstörning (Ors, 2003).

Salameh (2003) definierar språkstörning som en klar försening av barnets språkliga utveckling jämfört med dess jämnåriga kamrater. Språkutvecklingen ligger även märkbart efter den emotionella, motoriska och sociala utvecklingen. I en folder skriven av Salameh och utgiven av Afasiförbundet (2008) säger hon dock att det finns två olika typer av språkstörning, primär och sekundär språkstörning. Vid den primära språkstörningen är barnets huvudsakliga problem, medan det vid den sekundära språkstörningen även finns andra funktionshinder. Det är dock relativt vanligt vid allvarligare former av språkstörning att även klumpiga rörelser och koncentrationssvårigheter finns hos barnet. Enligt Ors (2003) så innebär begreppet

specifik språkstörning att barnet har uttalade svårigheter att producera och/eller förstå språk, medan utvecklingen på andra områden är normal. Diagnosen specifik språkstörning omfattar språkproblem som inte kan förklaras av andra tillstånd som t.ex. nedsatt hörsel, hjärnskada, neurologisk eller psykiatrisk sjukdom eller allmän utvecklingsförsening. Diagnosen kräver omfattande medicinsk utredning och är en uteslutningsdiagnos.

Tidigare nämnda författare påpekar att försenad språkutveckling inte är något ovanligt. Ors (2003) menar att sex till åtta procent av barn i förskoleåldern har någon form av försenad eller avvikande språkutveckling. Av dessa barn är ca en procent oförståeliga för personer utanför sin egen familj. Salameh och Nettelblatt (2007) menar även att två till tre gånger fler pojkar drabbas av språkstörningar än flickor och de flesta diagnoser ställs under förskoleåldern då barnen är tre till fyra år. Antalet barn i Sverige som remitteras till logopedmottagningen för en misstänkt språkstörning har de senaste åren, enligt Salameh (2003) ökat. Den institution i Sverige som remitterar flest barn till logopedmottagningen med misstänkt språkstörning är bvc och detta gäller både enspråkiga och tvåspråkiga barn.

Proportionen tvåspråkiga barn som remitterades via bvc var dock signifikant lägre jämfört med enspråkiga barn. Det fanns också en signifikant högre risk för de tvåspråkiga barnen att remitteras efter 5 års ålder. De remitterades också från betydligt fler olika instanser än de enspråkiga. Jämfört med enspråkiga barn kom signifikant färre tvåspråkiga barn till logopedmottagningen för bedömning. (Salameh, 2003, s.51)

Barn som remitteras till logopedmottagningen med misstänkt språkstörning och barn som ej fick någon diagnos var procentuellt sett lika mellan den grupp som har ett annat modersmål än svenska och de som har svenska som modersmål. Däremot var det dubbelt så många flerspråkiga barn som fick diagnosen grav språkstörning, jämfört med den grupp barn som har svenska som modersmål (Salameh, 2003).

Vad gäller orsakerna till språkstörning så vet forskarna fortfarande väldigt lite. Ors (2003) menar att det inte finns några säkra slutsatser att dra vad gäller till exempel omständigheter under graviditet, påverkan från miljöfaktorer och återkommande

öroninflammationer. Dessa faktorer har studerats som en möjlig orsak men har ej kunnats bevisas. Däremot har man kunnat bevisa att ärftliga faktorer spelar en stor roll vid uppkomsten av språkstörningar och det är inte ovanligt att samma tal- och språkavvikelse finns hos flera medlemmar i samma familj. Det har nyligen gjorts en studie på en släkt med en och samma språkstörning och där har man kunnat påvisa en genetisk avvikelse hos de drabbade familjemedlemmarna.

Nettelblatt och Salameh menar att en språkstörning inte kan kopplas enbart till brister i hemmiljön. Däremot har det visat sig att bristfällig omsorg i form av brist på trygga och stabila mänskliga relationer och en bristande språklig miljö kan innebära en betydande riskfaktor. Nämda författare framhåller även att infektioner, rökning och alkoholkonsumtion under graviditet kan ses som riskfaktorer som i sig kan bidra till språkliga svårigheter (Nettelblatt & Salameh, 2007).

Samtliga tre författare (Nettelblatt & Salameh, 2007, Ors, 2003, Salameh, 2003) påtalar hur oerhört viktigt det är att avvikande tal- och språkutveckling uppmärksammas tidigt i ett barns liv. Några karaktäristiska drag hos barn med språkstörning som personer i barnets omgivning bör vara observanta på är enligt Nettelblatt och Salameh (2007) t.ex. mindre joller och sen debut av de första orden. Barnet är även svårförståeligt för närstående, språkutvecklingen sker långsamt eller mycket långsamt. Ett barn med språkstörning har ofta svårt att lära sig nya ord och svårt att hitta rätt ord. En nedsatt språkförståelse och begränsad språkutveckling är också vanlig för gruppen. Barnen är ofta även språkligt och kommunikativt passiva. En språkstörning är dock inget statistiskt tillstånd utan det varierar inte enbart mellan individer utan även under barnets uppväxt. Språkstörningen kan ändra karaktär genom utvecklingen och den kan se olika ut i olika situationer.

Den underliggande språkstörningen är oftast densamma även om den visar sig genom andra slags problem ju äldre barnet blir. Då barnet blivit diagnostiserat är det viktigt att barnet snabbt får den rätta språkliga stimulansen som är specifikt riktad mot detta barns språkstörning. Denna stimulans är en språklig intervention som utförs av olika grupper av professionella, t.ex. specialpedagoger och logoped, men även föräldrarna involveras i interventionen. Språklig intervention kan innehålla träning i grupp eller enskilt, ett exempel är speciella språkförskolor. Ofta handleds föräldrar, förskole- och

skolpersonal av logopeden eller specialpedagogen för att kunna göra medvetna anpassningar till barnet och just detta barns språkstörning. Ju tidigare man kan sätta in åtgärder för ett barn med språkstörning desto bättre. Risken för de negativa effekterna minskar eller minimeras om språkstörningen upptäcks och behandlas i tid. Barn som inte upptäcks i tid riskerar enligt Salameh (2003) att få sociala och emotionella problem, och enligt Ors (2003) är avvikande tal- och språkutveckling förenat med en ökad risk för läs- och skrivsvårigheter i skolan.

2.2 Processbarhetsteorin

Processbarhetsteorin är en psykolingvistisk teori om andraspråksinläring. Teorin beskriver grammatisk utveckling och bygger på Levelts modell för språkproduktion. Processbarhetsteorin utgår från att grammatiken är lexikalt grundad och driven. Ett andraspråk utvecklas enligt processbarhetsteorin efter ett visst mönster, där varje steg innebär en språklig bearbetning, s.k. processning, varje nivå byggs gradvis upp och automatiseras efterhand. En nivå kan inte hoppas över eftersom varje steg i utvecklingen bygger på det föregående. Detta gör det möjligt att predicera nästa steg i den språkliga utvecklingen (Håkansson, 2003).

Processbarhetsteorins processnivåer är generella och icke språkspecifika, vilket gör att den kan tillämpas på språk som är typologiskt mycket olika. Den stegvisa grammatiska utvecklingen har prövats och bekräftats i en rad olika studier (Salameh, 2008-11-13).

Den svenska modellen för processbarhetsteorin består av fem olika stadier: invarianta former, kategorinivå, intrafrasnivå, interfrasnivå samt satsnivå. På nivå två börjar språkinläraren kunna processa lexikal morfologi, det vill säga böjningar på ordnivå. De högre nivåerna uttrycker grammatiska relationer mellan ord, fraser och slutligen mellan satser. Det som är unikt med processbarhetsteorin är att det räcker att visa att man klarar av att processa enstaka exempel på en nivå för att räknas till densamma. Detta beror på att teorin handlar om förutsättningar för att processa och producera strukturer och inte som många andra tester handlar om hur många rätt eller fel man har, så kallad icke målstruktur. Däremot innebär det inte att den nivå man tillhör är helt automatiserad eller stabil (Salameh, 2008-11-13).

2.2.1 Svenskt processtest

Salameh utvecklade 2002 ett svenskt processtest för barn som grundar sig på processbarhetsteorins antaganden. Testet har provats ut på barn i åldrarna fyra till sex år, och det testar de grammatiska konstruktionerna som motsvarar nivå två till fem. Som vi tidigare nämnde så skiljer sig svenskt processtest från ett traditionellt test på så sätt att det visar var ett barn befinner sig i sin språkutveckling och vilka förutsättningar som finns att processa grammatiska strukturer. De traditionella testen jämför snarare barnet med det som anses ”normalt” för den givna åldersgruppen, en så kallad norm. Normen är framtagen i samband med testets konstruktion, den ska ligga till grund för hur barnets resultat tolkas och bedöms.

Salameh fann under utprovningen av testet hur länge ett barn behöver exponeras för svenska för att kunna nå de höga nivåerna i testet. Det visar sig att för de barn som ej har någon språkstörning så räcker det med maximalt två års exponering för att kunna ge exempel på nivå fyra och fem. Om ett barn är kvar på låga grammatiska nivåer efter ca två års exponering kan detta vara ett tecken på språkstörning. Undersökningar gjorda på svensk-arabiska barns språkutveckling visar att barnen med språkstörning hade låga grammatiska nivåer på båda sina språk. Förmågan att processa på ett språk går inte att överföra till det andra språket utan varje språk måste läras in specifikt. Eftersom processbarhetsteorin inte är språkspecifikt går det därför, förutsatt att testet finns utvecklat på samtliga språk, att göra jämförande tester på barnets alla språk, vilket är en förutsättning för att korrekt kunna diagnostisera en eventuell språkstörning (Salameh, 2008-11-13).

2.2.2 Processbarhetsteorin i samband med flerspråkighet och språkstörning

Tidigare har grammatiska problem ofta förklarats med transfer mellan ett tidigare språk och det nya. Processbarhetsteorin ger en annan syn på just transfer och språkliga system än tidigare forskning har gjort. Ett flerspråkigt barn utvecklar sina språk förhållandevis oberoende av varandra och de fel (icke-målstrukturer) som görs förklaras av barnets processning av språket. Enligt Salamehs föreläsning (2008-11-13) visar transfer av språken snarare på en mycket god behärskning av språken istället för som man tidigare trodde på ett svagt språk. Teorin lägger även stor fokus på kompetens snarare än på felanalys, det är med andra ord viktigare att analysera korrekta målstrukturer än icke-

målstrukturer. Processbarhetsteorin gör det möjligt att analysera dessa icke-målstrukturer vidare, för att kunna påvisa en annars knapp märkbar utveckling hos barnet.

2.3 Att testa barn

Smedler menar att det inte är konstigt att känna olust inför att testa ett barn. Anledningen är att barn är mer utlämnade till testsituationen och det kan kännas orätt att använda metoder barn inte kan förstå innebörden av eller kan kritisera. Ändå är det så att test mycket oftare kommer till användning vid barnutredningar, faktiskt oftare än vid utredningar med vuxna. Ett test jämfört med att enbart intervjua eller samtala med barnet erbjuder ett konkret material att arbeta och uttrycka sig med. Smedler menar att testet då fungerar som ett kontaktmedel mellan barnet och personen som utför testet och materialet ger viktig information av en förutbestämd art. Att testet är ett standardmaterial snarare än barnets vardagliga ting är värdefullt. För det första är det för barnet ett nytt och oförbrukat material och för det andra har psykologen en rik erfarenhet av hur olika barn handskas med just detta material och liknande (Smedler, 1993).

Varför finns det då ett behov av att testa barn? Smedler pekar på ett behov av fördjupad individriktad diagnostik. I första hand försöker till exempel skolan, förskolan och bvc komma till rätta med barnets bekymmer genom föräldra- eller familjearbete och genom att bättre anpassa barnets förskole- eller skolsituation efter dess behov. Individualdiagnostik är aktuell när sådana åtgärder inte tillräckligt förbättrar barnets möjligheter att växa och utvecklas. Man behöver då få en bättre och ökad förståelse för hur barnets intrapsykiska värld ter sig och för att kunna föreslå och medverka i bättre åtgärder. Det är viktigt att det finns resurser som kan tillgodose de behov som man med diagnosen kom fram till, annars blir det en diagnos som ej kommer barnet till godo (Smedler, 1993).

De test som vi kommer att göra en text- och bildanalys av är båda normerade och det är utifrån denna norm som barnets språk blir bedömt, därav känns Smedlers tankar om normering relevant för oss. Smedler skriver att en normering av ett test innebär att testet utprovats i den population som det är avsett för. Man har i förväg bestämt medelvärde,

standardavvikelse och korrelationer av intresse och dessa beskriver testets egenskaper just i den aktuella populationen. I en annan population kan testet ha helt andra egenskaper och det är därför nödvändigt att som testanvändare ha tillgång till uppgifter om hela standardiseringsförfarandet och hur den grupp som testet normerats på ser ut och stämmer överrens med det testade barnet. Smedler (1993) menar att personer som i sitt yrke använder test för att kartlägga barns utveckling, bör vara uppmärksamma på socioekonomiska och kulturella skillnader. Som testutförare bör man vara uppmärksam på tidpunkten då normeringen är framtagen. Normerna för utvecklingsskalor och begåvningsstest har en begränsad livslängd. Smedler tar även upp det problematiska med att bedöma något som är i ständig utveckling, till exempel ett barns språkutveckling. Testresultatet säger något om barnet just idag och det är denna givna tidpunkt som är bedömd.

2.4 Samhällets till synes ökade diagnosbehov

Vi har under detta arbetes gång fått en större insikt i hur samhället över tid har förändrats. Det har som vi upplever det uppstått ett större behov i samhället att ställa diagnoser. Barn jämförs ständigt med andra barn och vi vuxna tar oss friheten att bedöma vad som anses normalt eller avvikande.

Att vi observerar, följer upp och bedömer barns utveckling och lärande är inget nytt, men det allt större behovet av att diagnostisera har det senaste decenniet ökat menar Elisabeth Nordin-Hultman. Det finns en växande ”diagnoskultur” i förskolan och skolan. Författaren menar att det numera sker en genomgripande bedömning av varje barn och att både inramningen och förhållandet till bedömningen har förändrats. Från att det förr skedde samtal mellan läraren och familjen sker nu utvecklingssamtal där ofta ”kontrakt” såsom individuella utvecklingsplaner (IUP) och åtgärdsprogram skrivs. Nordin-Hultman anser att denna breddade bedömning kan ses som en del av det ökade behovet att diagnostisera barn och denna diagnostiska kultur omfattar nu alla barn. Hon ställer sig frågan vad dessa omfattande bedömningar av barn kommer att innebära i och för barnets framtid? Vad betyder det att som barn redan i tidig ålder få återkommande bedömande blickar mot sig eller värdera sig själv i formen av sina svaga och starka sidor? Hur kommer alla individuella utvecklingsplaner, åtgärdsprogram och diagnoser att påverka barnet i framtiden? (Nordin-Hultman, 2004)

Psykologen Stina Hallberg (1996) tar i en artikel i *Psykologtidningen* upp syftet med att diagnostisera. Hallberg menar att syftet med diagnoserna är gott, men att diagnoserna inte alltid lever upp till syftet att skapa en större förståelse för barnet och en närmare relation mellan den vuxne och barnet. Hon menar att föräldrar och barn ofta pressas in i ett utredningsarbete som går i alltför snabb takt. Det är inte heller så att när diagnosen är ställd så blir det en lättnad för barnet och dess familj, utan Hallberg menar att de inte alltför sällan känner sig övergivna. Hallberg upplever även att föräldrar i en allt starkare trend pressas till att låta sitt barn utredas och diagnostiseras. Ett skäl är att om skolan/förskolan kan visa upp ett "papper" på att barnet behöver extra stöd i undervisningen får man en extra resurs till barnet/gruppen. Det andra skälet är att lärare och förskolepersonal tror att de inte själva kan göra något av värde för barnet utan en diagnos och träningsprogram utarbetade av experter är det enda de har tilltro till. Hallberg menar däremot att detta står i skarp kontrast mot hennes erfarenheter som visar att personal i skolan ofta gör ett mycket professionellt och igenkännande arbete. Personalen har ofta fått hjälp från skolan eller förskolans egna psykologer och specialpedagoger, men då utan medicinska diagnoser (Hallberg, 1996).

Bågenholm (1996) skriver att en diagnos blir till en sanning om ett barn och de miljöfaktorer som påverkar barnet inte förändras eller ifrågasätts. I och med dessa tankar vill Bågenholm att man samtidigt som diagnostiseringen sker även gör en analys av den miljö och system som barnet befinner sig i. Bågenholm frågar sig om inte det ökade behovet av diagnostisering som hon har upplevt egentligen grundar sig i vår nuvarande samhällsstruktur. "Utan diagnos inget samhällsstöd och inga extra resurser i skolan" (Bågenholm, 1996, s.25)

Hallberg menar att de som argumenterar för barnets rätt till en tidig diagnos, naturligtvis gör det i ett gott syfte. "Men metoden är enkelt uttryckt att sätta en "stämpel i pannan" på vart tionde till vart sjätte barn där det står "OBS! UNDANTAG". Just dessa barn ska få lägre krav, större förståelse, tillrättalagd miljö, för att inte malas ner i Skolkvarnen" (Hallberg, 1996, s.10).

2.5 Michel Foucault

Michel Foucault föddes 1926 i Frankrike och var en känd idéhistoriker och filosof, med en särskild inriktning på psykologi och sociologi. I centrum för hans uppmärksamhet står de sätt som olika samhällen har att utesluta vissa grupper ur den normala gemenskapen genom att beteckna dem som vansinniga eller sinnessjuka. Foucault ägnade mycket forskning åt att studera ”de normalas” behov av ”de onormala” och det förtryck från samhället som de avvikande utsätts för. För oss är hans verk särskilt intressanta då de väver samman vetenskap, politik och profession. Foucaults filosofiska grundtes är att såväl förnuftet som oförnuftet är produkter av bestämda historiska och samhällseliga konstellationer. Han menar att den moderna staten vi lever i kräver ordning och reda, vilket innebär att störningar och förvirring måste isoleras eller åtminstone hållas under kontroll (Persson, 2008).

I det moderna eller postmoderna samhället har makt kommit att knytas till olika professioner. Företrädare för yrken med social anknytning har fått befogenhet att tolka vad som är normalt, och därmed även vad som är onormalt och kan därmed föreslå olika former av behandling. Foucault anser att det är disciplinär makt bland de vetenskapliga områdena så som till exempel: medicin, psykiatri, kriminologi, sociologi och så vidare som blir normgivande i samhället för vår syn på avvikelse och normalitet (Persson, 2008).

In workplaces, schoolrooms, hospitals and welfare offices; in the family and the community; and in prisons, mental institutions, courtrooms and tribunals, the human science have established their standards of "normality". The normal child, the healthy body, the stable mind... such concepts haunt our ideas about ourselves, and are reproduced and legitimated through the practices of teachers, social workers, doctors, judges, policemen and administrators. The human sciences attempt to define normality; and by establishing this normality as a rule of life for us all, they simultaneously manufacture -for investigations, surveillance and treatment -the vast area of our deviation from this standard. (Persson, 2008, s.47)

Foucault menar att verksamheten inom en institution beror på de rådande maktförhållandena och den vedertagna eller officiella diskursen. Det är dock inte säkert att den officiella diskursen är den som är synlig i den praktiska verksamheten. Det är däremot traditioner, personliga erfarenheter, revirbevakning, maktrelationer och kollegialitet som i själva verket avgör vad som är önskvärt och tillåtet. Det finns flera diskurser som löper parallellt med varandra, den officiella men även den som är dold för utomstående, man visar ett ansikte utåt medan det i själva verket råder en annan verksamhet innanför den institutionella verksamhetens väggar. Som pedagog måste man bli varse de faktorer som av tradition definierar och begränsar det pedagogiska arbetet (Persson, 2008).

3 Metod

I detta avsnitt tar vi upp val av metod och en beskrivning av de metoder vi använder i vår undersökning. Här presenterar vi även våra tankar kring de personer vi har intervjuat samt en beskrivning av hur genomförandet har sett ut. Därefter behandlar vi de forskningsetiska övervägandena och som avslutning i detta tredje kapitel beskriver vi vår analysmetod.

3.1 Metodval

Vi har i vårt examensarbete valt att använda oss av två metoder då vi samlat in vår empiri, nämligen text- och bildanalys och kvalitativ forskningsintervju. Vi menar att kombinationen av våra valda metoder ger oss de förutsättningar som behövs för att vi ska kunna besvara våra frågeställningar. Text- och bildanalys har vi valt av den anledningen att vi menar att genom denna metod får vi möjlighet att tolka och förstå de tester som logopedmottagningen använder vid en misstänkt språkstörning. Att vi sedan valt att göra kvalitativa intervjuer beror på att vi ville ta del av våra informanternas erfarenheter och uppfattningar om språkstörning och diagnostisering.

3.1.1 Text- och bildanalys

Att göra en text- och bildanalys innebär att man analyserar texter eller gör en kritisk närläsning. Det kan vara texter som läroplanen, läroböcker eller som i vårt fall ett material som används i ett syfte att bedöma ett barns utveckling av något slag. I en text- och bildanalys ingår det att försöka tydliggöra textens och bildernas innehåll så noggrant som möjligt. Viktigt är att vi i analysen ställer oss frågor som: vem har skrivit texten och i vilket syfte är det meningen att den ska användas? Vad kan författaren ha utelämnat, vad finns det för bakomliggande faktorer och vad har de valt att lyfta fram respektive tona ner? Då vi kommer att göra text- och bildanalys av flera dokument är det relevant att titta på likheter och olikheter och se förklaringar till skillnaderna. I en textanalys bör man även titta på texten ur olika perspektiv (Johansson & Svedner, 2006).

Vi menar att vi måste läsa testen på ett annat sätt än de är tänkta att läsas. Vi måste gå på djupet och se om vi eventuellt kan se några bakomliggande tankar och teman. Vår

roll som undersökare är att se på testerna med så neutrala ögon som möjligt men med en förståelse om att våra erfarenheter och tankar påverkar oss. (Bergström & Broéus, 2000).

3.1.2 Kvalitativa intervjuer

Syftet och anledningen till att vi väljer att göra intervjuer i vår undersökning är att vi genom en intervju får tillgång till en persons erfarenheter och vi kan skaffa oss en bild av vår informants upplevelse och uppfattningar kring vårt problemområde.

Vi kommer att använda oss av den intervjuform som Johansson och Svedner (2006) beskriver som den kvalitativa intervjun som är en intervju som har som syfte att ge informanten utrymme att ge så uttömmande svar som möjligt och få möjlighet att använda sina egna ord. Kvale (1997) beskriver även denna intervjuform, men kallar den för den kvalitativa forskningsintervjun. Detta är en halvstrukturerad intervju som bygger på ett samtal utifrån öppna frågor eller ett förutbestämt tema. Tillsammans samtalar vi om ett ämne som båda parter har ett intresse av. Informanterna tillåts i våra intervjuer tala fritt och vi agerar aktiva lyssnare och följer upp med frågor och funderingar. Intervjuaren och informanten bygger tillsammans ”upp ett meningsfullt och sammanhängande resonemang om det studerade fenomenet” (Patel & Davidsson, 2003, s.78). Detta innebär att vi som intervjuare inte kan ha alla frågor förutbestämda, utan att vi under samtalets gång behöver ställa följdfrågor utifrån de svar den intervjuade ger och i relation till olika aspekter som kommer upp under intervjun. Detta innebär också att våra intervjufrågor kommer att variera mellan de olika intervjutillfällena (Johansson & Svedner, 2006).

Ett mål för en kvalitativ forskningsintervju är att erhålla en ”nyanserad beskrivning av olika kvalitativa aspekter av den intervjuades livsvärld” (Kvale, 1997, s.36). Det är inte en allmän åsikt som efterfrågas i en kvalitativ intervju och viktigt är att förstå att det är personliga och subjektiva uppfattningar och erfarenheter som kommer att bli produkten av denna intervjuform (Kvale, 1997).

Intervjuaren har en mycket viktig roll under intervjutillfället och bör vara nyfiken, lyhörd för vad som sägs och vad som inte sägs samt var kritisk mot sin egen roll och

sina egna antaganden under intervjun. Intervjuaren bör inte bara registrera talet och orden, utan även tolka och observera informantens kroppsspråk, ansiktsuttryck och tonfall (Kvale, 1997).

Johansson och Svedner tar upp risker med den kvalitativa intervjun och de menar att det är lätt att glida över i en för strukturerad intervju. Detta beror, menar författarna oftast på att personen som utför intervjun är nervös och istället för att lyssna på de svar som informanten ger koncentrerar sig på nästa fråga som ska ställas och därför missar tillfället att ställa en betydelsefull följdfråga. Risker finns även att intervjun blir helt ostrukturerad och mer övergår till ett samtal långt ifrån de frågor eller teman som var förutbestämda. En balansgång är därför viktig mellan det strukturerade och ostrukturerade. Ytterligare en risk med intervjuformen är att intervjuaren påverkas för mycket av sina personliga åsikter och missar informantens upplevelser och uppfattningar. Att vara lyhörd för den intervjuades svar och inte missa tillfällen till goda följdfrågor ger en god förutsättning för en lyckad intervju (Johansson & Svedner, 2006).

3.2 Undersökningsgrupp

I detta avsnitt presenterar och motiverar vi vårt urval av intervjupersoner och testmaterialet som vi gjort.

3.2.1 Urval av intervjupersoner

Vi har i vårt examensarbete valt att intervjua en logoped samt en specialpedagog som båda är verksamma i Malmö. Då logopeden Eva-Kristina Salameh har stora kunskaper inom området språkstörning och även har skrivit avhandlingen *Language impairment on Swedish bilingual children epidemiological and linguistic studies* (2003), så var hon av stor relevans som intervjuperson för vårt examensarbete. Vi hade även möjlighet att få närvara vid en föreläsning som hon gav i Malmö för verksamma specialpedagoger.

Eftersom vår idé att skriva om barn med språkstörning föddes efter samtal med specialläraren på en av våra partnerskolor, så var vår tanke först att vi ville att hon skulle ingå bland våra intervjupersoner. Då hon tyvärr på grund av för hög arbetsbelastning tackade nej till att delta, vände vi oss på hennes rekommendation till ett resursteam i Malmö och den där verksamma specialpedagogen. Resursteamet arbetar

med barnets problem utifrån ett samspeleperspektiv och inte som ett isolerat problem. De hjälper förskola/skola, pedagoger, barn och föräldrar med bland annat bedömningar och utredningar. Syftet med att vi har valt denna stadsdel är att den speglar Malmös befolkning väldigt väl vad gäller sysselsättningsgrad och etniskt ursprung. Vår tanke är att personalen borde ha viss kunskap om barns språkutveckling ur både ett enspråkigt perspektiv men även ur ett flerspråkigt perspektiv.

Sammanfattningsvis kan man säga att dessa två personer är utvalda eftersom de båda arbetar med barns språkutveckling. Specialpedagogen träffar barnet då förskola/skola har bitt om hjälp med en bedömning av barnet. Till logopedmottagningen kommer barnet då en remiss har skickats. Logopeden gör då en bedömning av barnets språkutveckling. Dessa två personer har olika utbildningar vilket vi finner intressant för vår undersökning, då de kan ge olika bilder och uppfattningar av situationen.

Vid ett flertal tillfällen har vi även kontaktat Söderkullaskolan i Malmö, eftersom de har kommunikationsklasser som arbetar med barn med språkstörning. Vi ville ur ett lärar- och skolperspektiv se hur de arbetar aktivt med språkstörningar, men tyvärr så har vi trots upprepade förfrågningar inte fått något svar.

3.2.2 Urval av testmaterial

De två tester vi kommer att göra en analys av är Nya Lundamaterialet och Språkligt Impressivt Test (Nya SIT). Vi har valt dessa tester dels på grund av att det är några av de tester som logopedmottagningen använder i sitt dagliga arbete, men även för att det var de enda tester som vi kunde få tag på via biblioteken. Vi har varit i kontakt med två logopedmottagningar samt en bvc för att få möjlighet att låna deras testmaterial, men då det används kontinuerligt i verksamheten var det inte möjligt. Vi blev dock erbjudna att få titta på materialet på plats, men vi ansåg att vi behövde ha tillgång till testerna under en längre period för att kunna göra vår text- och bildanalys möjlig, därför såg vi inte detta som ett tänkbart alternativ. Av Eva-Kristina Salameh fick vi under intervjutillfället de frågor som ställs till de bilder som ingår i svenskt processtest, men utan hela materialet känns det som en omöjlighet att utföra en fullständig textanalys, då vi anser att materialet måste ses som en helhet.

Nya Lundamaterialet är ett testmaterial som kartlägger och bedömer barns språkliga förmåga. Lundamaterialet togs fram i slutet av 70-talet på foniatriska avdelningen i Lund. I testet går man på ett systematiskt sätt igenom olika språkliga konstruktioner för att se vilka språkliga kompetenser ett barn har. Materialet är tänkt att användas av talpedagoger och logopedier som arbetar med barn och unga med en avvikande eller försenad språkutveckling. Det är ett formellt instrument som kartlägger och bedömer barns språkliga förmåga framför allt fonologi, morfologi och syntax. Det har lagts stor vikt vid att konstruera tydliga och stimulerande bilder av företeelser inom barnets begreppssfär. Bilderna består av saker som barnet förväntas känna igen, så som till exempel bilar, båtar, saker tillhörande frukostrutiner, träd och kor. Konstruktörerna rekommenderar testet till barn från tre år och uppåt. Testet tar ca 20 minuter att genomföra. Det består av 39 färgbilder och till varje bild i bildhäftet finns en textsida. Längst upp på denna sida står de ord som barnet förväntas svara med, det finns även exempel på frågor som man kan ställa till barnet för att få fram det förväntade svaret. Den person som testar barnet har dock valmöjligheten att själv välja hur den vill ställa frågorna. Det är inte hur frågorna ställs som är det viktigaste utan svaren som barnet ger. Den som testar barnet uppmanas även att ta till vara på barnets spontantal samt de frågor som det brukar ställa genom testet. Genom att ta vara på barnets spontantal kan den som testar barnet få en ytterligare indikation på den utvecklingsnivå där barnet befinner sig.

Nya SIT – Språkligt Impressivt Test för barn från tre år och uppåt, är ett grammatiskt test som bedömer barns förmåga att förstå svenska språket. 1981 utformades och utvärderades testet som ett examensarbete på Logopedlinjen vid Lunds universitet. 1989 kom Nya SIT ut. Testet är avsett att användas av logopedier och talpedagoger. Tillsammans med andra tester, så kallade expressiva tester av typen Nya Lundamaterialet, ger Nya SIT en fyllig bild av barnets språkliga förmåga. Det består av 46 färgglada bildserier som utgör en sammanhängande berättelse för att fånga barnets uppmärksamhet. Det består av omväxlande lättare och svårare uppgifter och enklare bilder varvas med mer komplicerade. Testet tar ca 10 minuter att utföra i sin helhet och går ut på att barnet ska peka på den av tre visade bilder som motsvarar den upplästa texten. Skillnaden mellan de tre alternativa bilderna kan ibland vara en liten men betydelsefull detalj. Nya SIT är uppbyggt av grammatiska konstruktioner som en sjuåring förväntas kunna. Detta innebär att man inte kan förvänta sig att alla uppgifter

ska klaras av en fyraåring. Tydliga instruktioner om hur testaren ska genomföra testet med barnet ges av konstruktören. Instruktioner ges om till exempel hur den som bedömer ska placera sig i förhållande till barnet, att den hellre ska titta på barnet än på bilderna för att inte leda barnet till rätt bild med blicken och att en avspänd testsituation ska eftersträvas. Det är viktigt att barnets felsvar sammanförs på den översiktsblankett som följer med testet, dessa felsvar jämförs sedan med normalspråkiga barns svar och ger sedan en samlad bild av barnets svårigheter.

3.3 Genomförande

Efter samtal med lärare och specialpedagog på en av våra partnerskolor väcktes intresset hos oss att inrikta vårt kommande examensarbete mot ämnet språkstörning. Vi upplevde det som ett mycket aktuellt och intressant område samt ett område där lärarna själva upplever att deras kunskaper inte är tillräckliga. Efter det att vi hade funnit relevant litteratur och läst denna, kunde vi utifrån dessa kunskaper arbeta fram vårt syfte och våra frågeställningar. Vi prioriterade att tidigt ta kontakt med de tilltänkta intervjupersonerna. Då vi vet vilken stor arbetsbelastning många inom skolvärlden idag jobbar under, ville vi försäkra oss om att tid till våra intervjuer skulle finnas. Trots det så föll två av våra tilltänkta intervjupersoner bort just på grund av tidsbrist.

Då vi gjort vår text- och bildanalys har vi först tittat på testen var och ett för sig, vi har tittat på djupet och reflekterat kring vad vi ser och vad vi inte ser. Ser vi likheter och olikheter mellan testen? Hur stämmer testen överrens med den samhällssyn vi har? Vad bedömer testen, direkt och indirekt?

Vi har medvetet gjort ett val om att inte blanda in barn vare sig i intervjuer eller observationer, eftersom vi ansåg att ämnet kunde vara känsligt för berörda personer. Vi insåg även problemet med att få tag på dessa barn och få tillstånd från deras föräldrar för intervjuer, så vi valde att rikta in oss på de personer som arbetar med barnet och själva diagnosen i stället.

3.4 Forskningsetiska överväganden

Personerna som vi kommer att intervjua har då vi gjorde förfrågan om intervju blivit informerade om syftet med vårt examensarbete och vad vårt syfte är med just deras intervju. Att vi i våra intervjuer vill ta del av deras erfarenheter och kunskaper som professionella inom vårt problemområde. Denna information tog vi upp då vi utförde våra intervjuer så intervjupersonerna hade syftet med intervjun färskt i minnet. Det är våra intervjupersoners erfarenheter och sakkunnighet som vi söker i intervjuerna och av den anledning har vi funderat kring huruvida vi behöver och vill namnge de personer som vi intervjuat. Eva-Kristina Salameh som är logoped och forskare på området vill vi i vårt examensarbete namnge och vi väljer att namnge henne på grund av hennes roll som forskare på området. Vi känner däremot på grund av forskningsetiska skäl ingen relevans att namnge den specialpedagog vi har intervjuat. Vi har i enlighet med de forskningsetiska principerna från Vetenskapsrådet som vi tagit del av tillfrågat informanterna om samtycke kring en namngivning. Om någon av våra intervjupersoner inte hade velat bli namngiven i vår uppsats hade vi självfallet respekterat detta och gett denna person anonymitet. Så var dock inte fallet här utan det var vårt eget val att anonymisera vår intervjuade specialpedagog. Vi har även förklarat för våra intervjupersoner vilka som kommer kunna ta del av det färdiga examensarbetet och hur publiceringen kommer att gå till (Vetenskapsrådet, 2002).

3.5 Analysbeskrivning

Under processen då vi samlat in vårt empiriska material har våra tankar kring analysen inletts. Vi har noterat punkter som känns relevanta för oss att ta upp i analysen, en så kallad löpande analys. Fördelar med den löpande analysen är att om man direkt efter en utförd intervju tittar på vad som sades och om det kom fram något nytt eller kanske oväntat så har man inte bara den utskrivna intervjutexten att arbeta med, utan färskt i minnet har vi även kroppsspråk och eventuellt stämningen under intervjun. Då all vår empiri är insamlad har flera genomläsningar skett, detta är viktigt för att ingen relevant punkt ska missas. Det kan vara så att det som vid första genomläsningen inte just då känns relevant för analysen är det vid nästa genomläsning (Patel & Davidsson, 2003)

För att få struktur inför analysen har empirin skrivits ut och sedan klipps itu för att sedan pusslas ihop igen. I analysen är citat från intervjuerna, vår text- och bildanalys,

tidigare forskning och teori varvade med våra egna tolkningar och kommentarer. Då det är två testmaterial bestående av bilder som vi har gjort vår text- och bildanalys på anser vi att det är de utvalda bilderna som får skapa de teman som vi kommer att behandla i analysen. Rent praktiskt har det gått till på det sätt att vi först har presenterat en bild därefter kommer empirin att varvas med tidigare forskning och våra tolkningar. Det är viktigt att vi i analysen får en jämvikt mellan de olika delarna som varvas med varandra (Patel & Davidsson, 2003).

4 Presentation av empiri och analys

I detta kapitel presenterar vi en sammanställning av det insamlade empiriska materialet bestående av intervjuer och textanalys av testmaterialet, samt vår analys. Vi inleder med att presentera intervjun med Eva-Kristina Salameh, logoped på UMAS och konstruktör av svenskt processtest och intervjun med specialpedagogen från ett resursteam i Malmö. Vi kommer att sammanfatta det som vi har funnit intressant och relevant från varje intervju och vi presenterar dem i kronologisk ordning. Varje del kommer dock att följa ett snarlikt upplägg för att läsaren ska kunna se ett eventuellt mönster. Vi har valt att kombinera presentationen av text- och bildanalysen och de utvalda bilderna från testmaterialet, tillsammans med analysen.

4.1 Intervju Eva-Kristina Salameh

Intervjun med Eva-Kristina Salameh gjordes på hennes kontor på UMAS. Intervjun präglades av ett öppet klimat varvid den upplevdes mer som ett samtal än en intervju.

4.1.1 Utredningsprocessen

Tillvägagångssättet när ett barn med misstänkt språkstörning kommer till logopedmottagningen, är att det tas en anamnes¹ av föräldrarna. Denna beskrivs av Eva-Kristina Salameh som en mycket viktig del av det första mötet med barnet och föräldrarna. Anamnesen ger en allmän bild av barnets språkutveckling och övrig utveckling. Barnets uttal, grammatik och lexikal förmåga testas därefter och det är dessa tester som tillsammans med anamnesen ger underlag för en eventuell diagnos.

Eva-Kristina Salameh poängterar att det är oerhört viktigt att barnets båda språk testas. Hon menar att om man har en språkstörning så har man det på båda språken, ”barnet faller på det man kallar för kongruens, det vill säga att det överensstämmer på båda

¹ Föräldrarnas beskrivning av hur barnets språkutveckling under uppväxten har varit.

Anamnesen genomförs på så sätt att de får fylla i ett frågeformulär.

språken”. Logopedmottagningen börjar alltid med att testa det svagaste språket först, för att senare gå vidare med det språk som barnet behärskar bäst. Eftersom barn med en språkstörning ligger lågt på samtliga språk kan man genom att testa alla språk få en säkrare diagnos.

Salameh påpekar vid ett flertal tillfällen hur oerhört viktigt det är att barn med misstänkt språkstörning kommer i kontakt med logopedmottagningen direkt när misstanken uppstår. ”Ju tidigare vi får dem desto bättre är det för barnet i fråga. Vi hinner då arbeta med dem innan de börjar skolan, vi hinner förbereda skolstarten, vi hinner även arbeta med det som underlättar läs- och skrivinläringen. Framför allt hindrar det barnet från att känna att det inte kan och att det kan bli retat. Ju äldre man blir desto mer uppmärksammar man hur de jämnåriga pratar.”

Eva-Kristina Salameh menar att barnet alltid blir bedömt utifrån var det är i sin språkutveckling just vid testtillfället. Utifrån processchemat som hon använder sig av kan hon få en struktur över hur interventionerna bör läggas, det vill säga vilken hjälp barnet ska få. Utifrån detta kan logopedmottagningen även avgöra på vilken nivå barnet är grammatiskt och vet då hur de ska gå vidare. Logopederna kan inte göra upp ett språkligt träningsprogram som ligger allt för långt fram i utvecklingen för då har barnet ingen chans att hinna med.

4.1.2 Bilderna

Vår andra frågeställning berör huruvida testen tar hänsyn till kultur, etnicitet och flerspråkighet. Av den anledningen valde vi i vår intervju att fråga Eva-Kristina Salameh om hennes erfarenheter och uppfattningar kring de bilder som används i testmaterialet. Salameh är övertygad om att bilderna inte har någon som helst inverkan på barnet som skulle göra att barn med annat modersmål än svenska skulle prestera sämre på testen. ”Det barn skulle göra om de inte kände igen sig på bilderna är ingenting som skulle göra att de fick diagnosen språkstörning. Dessutom ska ni inte glömma att de flesta barnen, den absoluta majoriteten av barn här, är barn som är födda i Sverige.”

4.1.3 Översättning

Eftersom det inte finns ett testmaterial för varje språk så måste idag de test som finns översättas från svenska till barnets modersmål. Detta anser Salameh givetvis innebära ett problem. Hon säger att olika ord har olika grad av frekvens, det vill säga orden förekommer olika ofta i olika språk. Det går inte heller att översätta grammatiska tester eftersom kategorierna inte stämmer överens. Logopedmottagningen handleder ofta äldre syskon, föräldrar, modersmåls lärare och tolkar till att översätta testerna, men hon menar att det inte spelar så stor roll hur den exakta översättningen blir, eftersom det ändå inte går att få samma svårighetsgrad, det blir mer som en slags screening. Eva-Kristina Salameh menar att logopederna märker när barnet inte förstår och att de oftast vet ungefär på vilken nivå barnet ligger.

4.1.4 Felsökningsperspektiv

Eva-Kristina Salameh är noga med att poängtera att processbarhetsteorin utgår ifrån vilken nivå barnet har förutsättningar att klara. Ett dynamiskt test säger hon, är bättre än statiska test. Det dynamiska mäter inte rätt och fel, utan vad barnet kan. Hon understryker även att det är viktigt att förstå att det handlar om språklig ålder, det vill säga hur länge barnet har varit exponerat för språket. Har det varit exponerat för språket i mer än två år och fastnar i processtestet i femte klass då finns det stor anledning till oro. Andra test än processtestet menar hon har ett felsökningsperspektiv, de ser till hur många rätt eller fel barnet har. Processtestet ser till om barnet har förutsättningarna, även om det bara visar ett exempel på varje nivå så har barnet visat förutsättningar att processa på alla fem nivåerna. Barnet har då kommit relativt långt i sin utveckling och behöver då tid för att automatisera språket, men utgångspunkten är då att barnet kan klara det. ”Det här är två väldigt skilda sätt, processtestet bygger på andraspråksteorier som är inriktat mer på utveckling. När det gäller språkstörning så går alla teorier enbart ut på att det är fel någonstans.”

Eva-Kristina Salameh ansåg att det var dels felsökningsperspektivet, dels att alla tester utgår från en norm, en norm som bygger på kronologisk ålder och som gör att de andra testerna blir oanvändbara. Svenskt processtest utgår ifrån språklig ålder, det vill säga hur länge barnet har varit exponerat för språket. Som vi tidigare sa ska barnet kunna visa exempel på minst nivå fyra efter två års exponering. Det räcker med ett exempel

men de ska kunna det. ”Om barnet efter två år i svensk förskola fortfarande ligger på nivå två eller tre, måste man gå vidare och se vad som är fel. Vi har en tidsgräns där, men den bygger på exponering, på språklig ålder. Minst två års exponering!” Eva-Kristina Salameh poängterar att det inte är tillräckligt med ett talspråk för att ett språk ska kunna utvecklas fullt ut. Ofta räcker det inte med det språk barnet får hemma utan det måste även exponeras för det svenska språket i förskola och skola för att det ska vara tillräckligt. För vissa barn räcker detta naturligtvis, men för de barn som är språkligt sena, utan att för den sakens skull ha en språkstörning, behövs det betydligt mer språklig stimulans och den stimulansen får de i skola och förskola.

4.2 Intervju med specialpedagog

Intervjun med specialpedagogen skedde på hennes kontor på stadsdelsförvaltningen. Även här präglades intervjun av ett öppet klimat och fortlöpte mer som ett samtal.

4.2.1 Utredningsprocessen

Som inledning på intervjun ber vi specialpedagogen berätta om och hur det går till när hon blir inkopplad för att utreda ett barns språk. Hon berättar att det är vanligast att förskolorna ber om hjälp med att kartlägga ett barns språk när det är runt fyra år. Det sker alltid på uppdrag av förskolan. Inför en kartläggning tar specialpedagogen upp information från pedagogerna om barnets allmänna utveckling och historia. Om det finns behov talar hon även med föräldrarna men vanligast är att hon träffar dem efter det att kartläggningen är färdigställd. Föräldrarna är alltid informerade innan specialpedagogen kopplas in och ofta är detta inget nytt utan oron över språket har varit ett samtalsämne som funnits med på utvecklingssamtal och liknande menar specialpedagogen.

Inför själva testsituationerna träffar hon barnet så att de kan knyta en viss kontakt med varandra och det sker även en viss observation av barnet. För att bedöma ett barns språk måste hon träffa barnet mellan fyra till sju gånger innan hon är färdig med sin kartläggning. Testsituationerna är organiserade samtal/situationer och specialpedagogen menar att det finns en stor fördel med att hon utifrån med nya ögon ser både på pedagogernas arbete och på barnet. När alla tester är gjorda sammanställs de tillsammans med den historia och bild som pedagogerna har gett. Kartläggningen gör att

specialpedagogen kommer fram till vad hon tycker är barnets nuvarande läge i dess språkutveckling. Hon skriver alltid ner sin tolkning av barnets språkutveckling och är noga med att poängtera att det är hennes tolkning av barnets språk just nu. När bedömningen är färdig blir vanligtvis följden att specialpedagogen ger råd och handledning till pedagoger och till föräldrar.

4.2.2 Normering och test

Eftersom specialpedagogen har stor erfarenhet av de tester hon brukar använda sig av, anser hon sig veta vilka uppgifter som barn brukar ha svårt för. ”Jag har min egen normering.” Hon betonar att en normering gjord på enspråkiga svenska barn inte kan överföras direkt till flerspråkiga barn, utan normeringen måste anpassas. Hur denna anpassning går till berättade tyvärr aldrig specialpedagogen.

Specialpedagogen vill att barnet ska vara aktivt och medverkande i situationen då testet utförs, inte bara lyssna och peka. Samspelet mellan henne och barnet är oerhört viktigt. Syftet är att skapa en situation där barnet inte känner att någon lyssnar på dess språk utan att det är en stund där man får leka med en vuxen och ha kul. Hon ser sig själv som en lekkompis som ibland får driva på leken.

Nya SIT använder specialpedagogen för att relativt snabbt få en övergripande bild av barnets språk. Även om man enligt konstruktörens anvisningar enbart får ställa en fråga en gång, så tar hon ibland beslutet att säga påståendena och kanske även omformulera sig flera gånger för att hjälpa barnet. Hon menar att det ändå ger henne kunskap om barnets språk, t.ex. varför förstod hon när jag sa så men inte när jag sa så? Nya SIT ger henne även en bild av hur barnet kan koncentrera sig och hur de medverkar i situationen och i samspelet. Hon får kunskap hurvida barnet förstår vad hon säger, om barnet kan vänta och vilket tempo barnet har. Kan barnet ta instruktioner? Specialpedagogen menar även att Nya SIT ger en bild av hur barnets grammatiska förmåga ser ut och barnets förståelse.

Specialpedagogen tar upp tiden som en bidragande faktor till barnets resultat då man gör en bedömning. Barn klarar av att koncentrera sig olika länge. För många barn fungerar det bättre om testmaterialet är spännande, fängslande och om de kan plocka lite

med det. Specialpedagogen tycker att det svåraste med att bedöma ett barn är när barnet känner sig obekvämt i situationen. Hon beskriver att hon ibland känner att barnet kan mer än vad det visar. Men många barn släpper det lite obekväma när det upplever att det inte finns något rätt eller fel och att det faktiskt är kul. Specialpedagogen menar att det även är viktigt att tänka på de omgivande faktorerna när man testar ett barns språk. Vad som omger själva stunden då man sitter ner och testar ett barn kan påverka mycket.

4.2.3 Testens ålderdomlighet och betydelsen av barns erfarenheter

Erfarenheterna har stor betydelse för om barnet känner igen sig i testerna. Det behöver inte vara kulturella skillnader som gör att barnet inte känner igen sig utan socioekonomiska faktorer spelar även en avgörande roll. Specialpedagogen tar upp faktorn att vissa testmaterial är ålderdomliga. Hon ger exempel på bilder som dagens barn inte känner igen och då har det absolut inte med barnets bakgrund att göra utan med det samhälle vi lever i. Man måste ha det med i beräkningarna, men så länge det inte finns något bättre test att använda så är man hänvisad till dem som finns nu.

4.2.4 Diagnoskulturen

”Jag är inte så mycket för att vi alltid måste testa, men ibland är det bra att ha ett material att jobba med för det blir så tydligt.” De funderingar man har blir bekräftade eller dementerade genom utredningen menar specialpedagogen. Testningen gör att man får svar på sina frågor och funderingar. Man kan gå vidare i sina åtgärder och se vilka medel barnet behöver för att språkutvecklingen ska gå framåt. ”En diagnos har ingen betydelse när det gäller fördelningen av resurser i skolan. Barnet får inte en resurs även om de har en diagnos. Det har bara en betydelse för att det blir tydligt och att du inte längre behöver fundera på vad barnet kan eller inte kan.”

4.2.5 Modersmåslärarens betydelse

Specialpedagogen påpekar vilken stor hjälp de kan få av modersmåsläraren. ”Föräldrar kan ibland uppleva att det är bättre med deras barns språk än vad det egentligen är och de kanske inte heller jämför så mycket med andra. De hör bara sitt eget barn och då tycker man det låter helt okej.” Det är bra om modersmåsläraren då kan göra samma test på modersmålet som specialpedagogen gör på svenska. Modersmåsläraren ger då

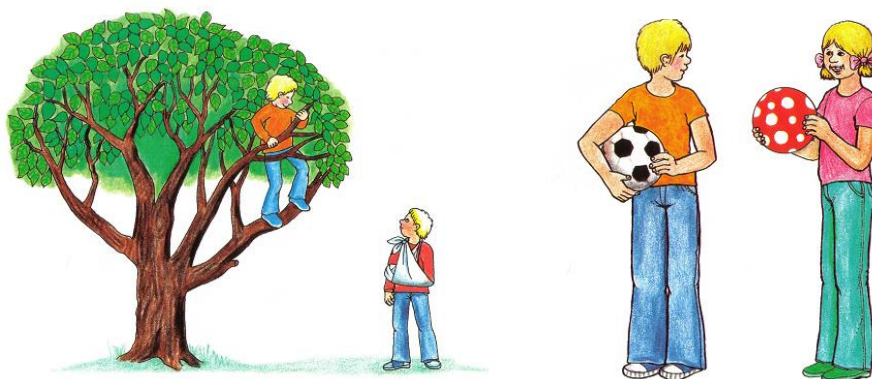
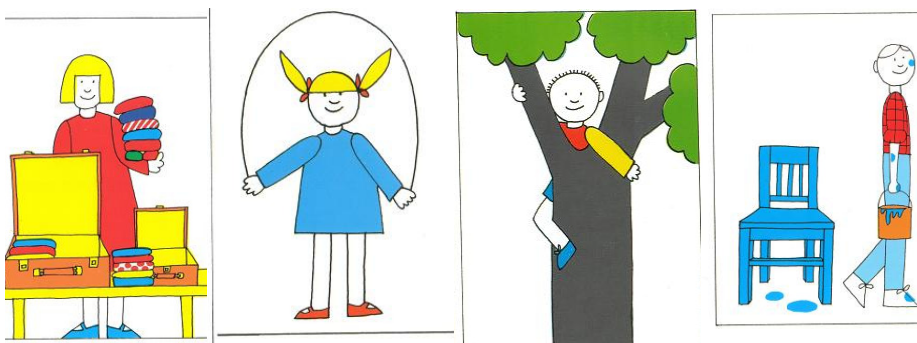
sin bild och kan berätta om barnets svårigheter finns både på modersmålet och på svenska eller enbart på ett av språken.

4.3 Text- och bildanalys samt analys

Vi vill inleda med att ge en allmän bild av de två testen, Nya SIT och Nya Lundamaterialet, för att därefter gå vidare till de utvalda bilderna. Förutom det inledande mer allmänna avsnittet kommer två olika teman att belysas; barns erfarenheter samt felsökningsperspektivet. Därefter kommer ytterligare två aspekter tas upp, vilka är översättning och ett jämförelseperspektiv. Vi har valt att presentera en bild/bildserie och därefter följer textanalysen.

4.3.1 Övergripande analys av testen

Här ger vi en övergripande bild av de båda testerna, vi vill göra en tolkning av materialen i sin helhet innan vi går in på de valda temana.

Med dessa bilder vill vi peka på det genusperspektiv som finns i testen. I båda materialen bygger illustrationerna på de klassiska könsrollerna, flickorna hoppar rep och pojkarna klättrar i träd. Flickan håller en röd boll med vita prickar på medan pojken har en fotboll. Även föräldrarna visas ur ett typiskt könsrollsmönster, pappa målar och mamma packar barnens väskor. Vi menar att genom att använda bilder med dessa

typiska könsroller representerade, tas det här ett steg tillbaka i strävan mot allas jämlikhet. I skolan strävar man efter att barn ska växa upp i ett jämlikt samhälle, där allas lika värde är högt prioriterat, men med dessa illustrationer menar vi att så inte blir fallet.

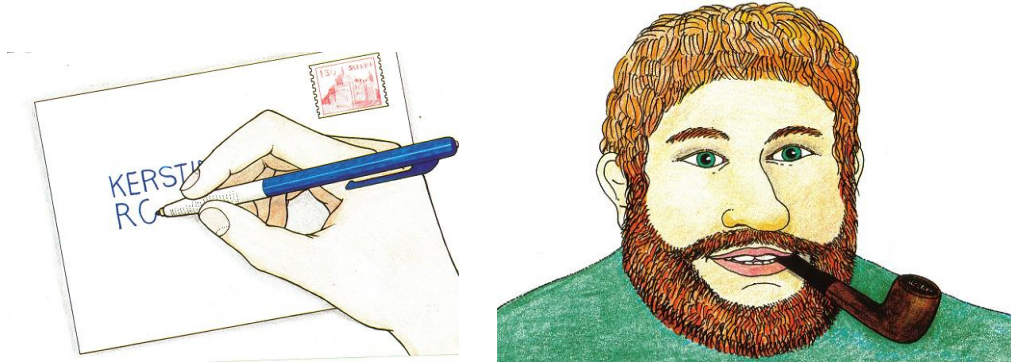
Genomgående i testerna visas blonda flickor och pojkar. Detta speglar inte det mångkulturella samhälle vi idag lever i. Möjligtvis beror detta på att samhället, sedan testerna konstruerades för 20 respektive 30 år sedan, har förändrats. Vi ser problem med att använda tester som inte är uppdaterade med bilder där dagens befolkning är representerad. Med dessa bilder ser vi även ett problem utifrån en kulturell aspekt. Hur reagerar föräldrar och barn från religioner där det är känsligt att visa bilder på nakna personer?

Vid en djupare analys av testmaterialen utifrån vår frågeställning om vad det är som bedöms i testen, har vi funnit att syftet då man väljer att använda dessa testmaterial är att bedöma barns språkliga förmåga så som ordförråd, fonologi, grammatik och språklig förståelse. Detta syfte menar vi uppfylls genom testen, men vi ser även att genom dessa test så bedöms indirekt barnets förmåga att ta en instruktion eftersom det bygger på att barnet antingen ska fylla i en mening eller peka på rätt bild till ett sagt påstående. Då testen tar cirka 20 minuter att genomföra så menar vi även att barnets koncentrationsförmåga bedöms. Vidare får vi även kunskap om hur barnet tar sig tid till varje uppgift, om hon/han vill stressa vidare till nästa uppgift eller om allt går väldigt sakta. Detta tror vi kan vara tecken på många olika faktorer så som att uppgifterna är för svåra respektive för lätta, att barnet har svårt att fokusera eller brist på intresse. Specialpedagogen framhåller värdet av testmaterial som är spännande, fängslande och om barnet har möjlighet att plocka med det. Barn klarar av att koncentrera sig olika

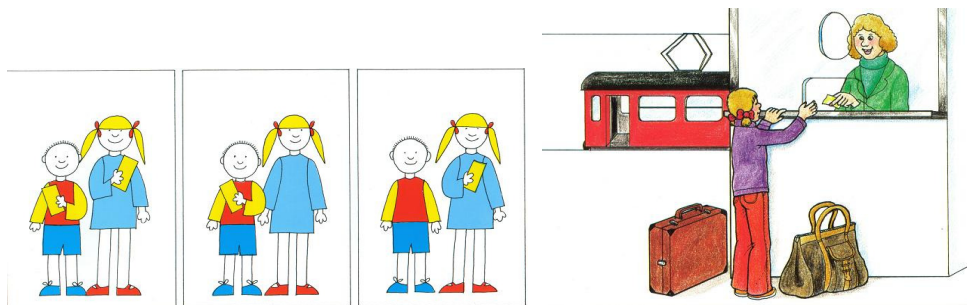
länge och därför menar specialpedagogen att tiden är en bidragande faktor för barnets resultat vid en bedömning.

4.3.2 Barns erfarenheter och testens ålderdomliga utseende

Vi kommer här att belysa vilken betydelse barnets erfarenhet har vid en bedömning av den språkliga förmågan, samt även analysera huruvida det ibland ålderdomliga utseendet av bilderna har någon inverkan på barnets förståelse för uppgiften.

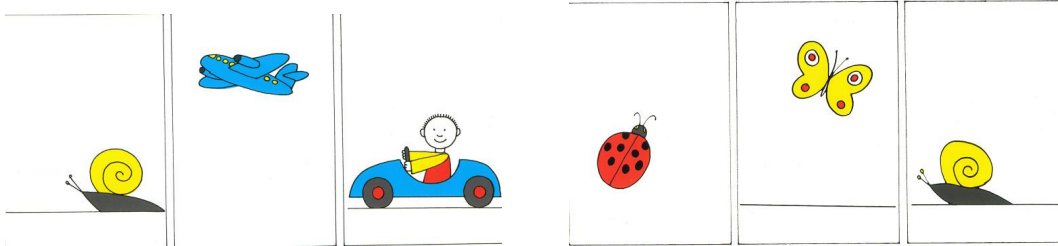

På dessa två bilder ska barnet berätta vad som sker. På den vänstra är det ordet skriver som efterfrågas samt vad som sitter i kuvertets högra hörn. På den högra bilden frågas det efter mannens skägg och pipan han har i munnen. Vi ställer oss frågande till om det som dessa två bilder frågar efter, är något som ett barn i fyraårsåldern ska ha erfarenhet av och något som ska ingå i deras ordförråd. Vill vi överhuvudtaget att ett barn i den åldern ska veta vad en pipa är? Vet barn idag vad ett frimärke är? Vi menar att idag känner barnen sig nog mer bekanta med e-postanvändandet än med det traditionella brevskrivandet.

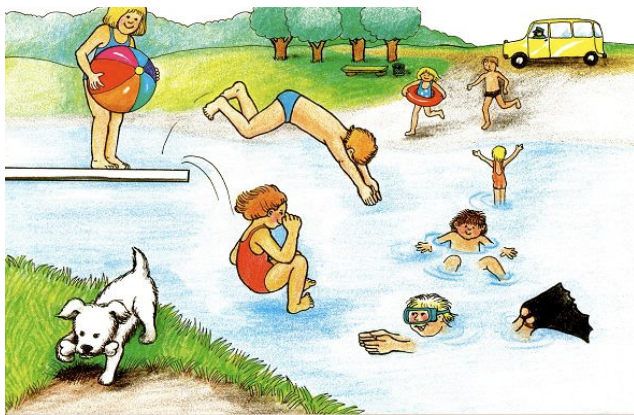

I den vänstra bildserien är barnets uppgift att peka på vilken av bilderna som de båda barnen har var sin biljett. I relation till den högra bilden ska barnet berätta varför de tror att flickan har packat sina väskor. Vår omedelbara reflektion över dessa bilder är att de är kulturellt betingade, det vill säga vilka vanor och erfarenheter barnen har styr vilket resultat de uppnår. Dessutom präglas bilderna av ålderdomlighet. Med detta påstående

menar vi att många av barnen i dagens Sverige väldigt sällan eller aldrig åker buss eller tåg. Vilka vanor du och din familj har ger dig de erfarenheter och de förutsättningar som krävs för att kunna svara rätt på dessa frågor. Konstruktören menar att stor vikt har lagts vid att konstruera tydliga och stimulerande bilder av företeelser inom barnets begreppssfär. Vi anser dock att denna begreppssfär idag ser annorlunda ut jämfört med när testen gjordes och detta menar vi innebär att bilderna ibland blir obekanta för barnen och upplevs ålderdomliga.

I den första bildserien ska barnet visa kunskap på om de vet vilken av de tre sakerna på bilderna som går fortast. De ska i den högra bildserien peka på snigeln efter det sagda påståendet: Där är en snigel! Vi vill här återigen peka på att barnets egna erfarenheter styr resultatet. Vi ställer oss frågan till varför man inte har valt att använda sig av bilder/ord som är mer frekventa i en fyraårings vardag än de som här har presenterats? Vi menar att istället för att använda som här orden snigel och trampbil, kunde konstruktören valt att använda ord som vi menar ligger närmre barnets vardagsspråk såsom fisk, fågel, hund, katt, bil och cykel.

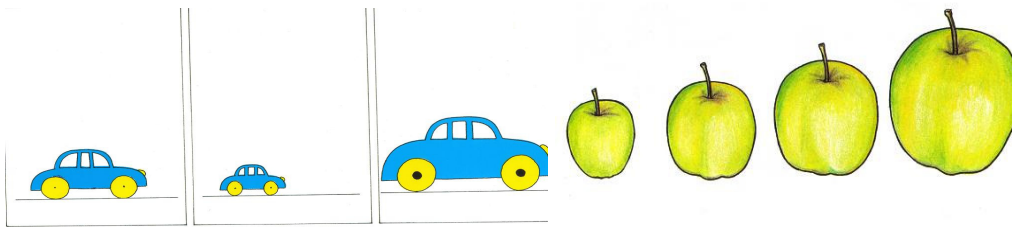
På denna bild ska barnet berätta vad som sker efter det att barnen anlant till badplatsen. Vi ställer oss då ännu en gång frågande till hur barnet ska kunna berätta om något som det kanske aldrig upplevt. Barnet har kanske aldrig varit och badat vid en insjö. Hur ska

det då kunna berätta om denna händelse? Denna bild upplever vi är en händelse tagen ur konstruktörens egen barndom.

När vi har analyserat testmaterialet har vi funnit att barns erfarenheter spelar en stor roll i fråga om vilket resultat de har förutsättningar att uppnå. Specialpedagogen bekräftar även dessa tankar. Hon säger: ”Erfarenheterna har en stor betydelse för om barnet känner igen sig i testerna. Det behöver inte vara kulturella skillnader som gör att barnet inte känner igen sig utan socioekonomiska faktorer spelar även en avgörande roll.” Hon tar även upp faktorn att ålderdomligheten i materialen påverkar barnets möjligheter att känna igen sig i testerna, vilket vi även har funnit i vår bildanalys. I flera av bilderna anser vi att om barnet ej kan ge de rätta svaren behöver detta inte nödvändigtvis bero på att barnet saknar förståelse eller förmåga att klara uppgiften. Vi menar att valet av dessa bilder innebär att barn som saknar erfarenhet av till exempel män med skägg och pipa eller att skicka brev med frimärke faller i bedömningen på bristande erfarenheter och inte på ett bristande språk. Den som bedömer testet, menar specialpedagogen måste ta i beaktande att barnets oförmåga att ge ett korrekt svar inte behöver bero på barnets språkliga förmåga utan kan bero på utformningen av testet och/eller testets ålder.

Eva-Kristina Salameh är dock övertygad om att bildernas utformning inte har någon inverkan på hur ett barn med annat modersmål presterar på testen, hon menar att barnet inte får en språkstörning för att det inte känner igen sig i bilderna. Detta förstår vi givetvis, men vi vill ändå peka på att barns erfarenheter och bildernas utformning måste tas i beaktande vid bedömning av barns språk genom dessa eller liknande material. Vi ser även problem med att testerna kanske inte per automatik upplevs som meningsfulla för det barn som testas. Orsaken till detta menar vi är att testerna är ryckta ur sin kontext och inte tar hänsyn till barnets egna erfarenheter.

4.3.3 Felsökningsperspektiv

Här ska barnet i bildserien peka på den bil som är störst. I den högra illustrationen med äpplena ska den som utreder barnets språk hålla för de två största äpplena, därefter ställs påståendet: det här äpplet är litet, men det här är.... Varav barnet ska fylla i det rätta svaret, det här äpplet är stort. Efterhand pekar man på varje äpple och barnet ska ge den rätta konjunktionen av ordet stor. Vi ser ett problem med de här uppgifterna eftersom flera rätta svar kan ges, men trots det är enbart ett svar det rätta enligt svarsmallen.

Vi ser precis som Eva-Kristina Salameh påpekar, att detta material utgår ifrån ett felsökningsperspektiv. Syftet med testen är att finna barnets brister, det vill säga hur många rätt eller fel barnet har. Däremot fokuserar processbarhetsteorin på kompetens snarare än på att söka efter fel. Det som är unikt för teorin och det som skiljer sig från de båda test som vi gjort vår textanalys på, är att den handlar om förutsättningar att processa strukturer och inte som övriga tester räkna hur många fel ett barn får.

4.3.4 Problematiken med översättning av test

Båda våra intervjupersoner poängterar problematiken med att översätta test från ett språk till ett annat. Specialpedagogen påpekar att de kan ha stor hjälp av modersmålläraren som kan göra samma test på modersmålet som hon gör på svenska. Eftersom forskning visar att en språkstörning måste förekomma i barnets båda språk, måste en språklig bedömning ske även på modersmålet. Eva-Kristina Salameh menar att då modersmållärare inte finns att tillgå kan de även ta hjälp av föräldrar, äldre syskon eller tolkar för att utföra testen på modersmålet. Hon ser dock ett problem i att översätta test på detta vis då olika ord har olika grad av frekvens i ett språk. Grammatiska tester går inte heller att översätta rakt av eftersom kategorierna inte stämmer överrens. Vi kan dock efter vår gjorda bildanalys se ytterligare bekymmer i att översätta test. Av yrkeserfarenhet kan den som bedömer ett barns språk ta i beaktande, som vi tidigare

nämnde, att barnets resultat ibland styrs av hur testerna är konstruerade. Men kan då till exempel ett syskon eller förälder ta i beaktande, att det ej korrekta svaret inte nödvändigtvis beror på brister i den språkliga förmågan. Specialpedagogen ser helst att det är modersmålläraren som översätter testen, då hon menar att föräldrar ofta upplever att barnets språk ligger på en högre nivå än det egentligen gör. Eva-Kristina Salameh menar att det inte spelar någon större roll hur exakt översättningen blir eftersom det inte går att få samma svårighetsgrad, det blir då mer en slags screening av språket.

4.3.5 Jämförelseperspektiv

Vi ser ett problem med att barn med annat modersmål än svenska i testsituationer som dessa jämförs med en norm som är uppbyggd på experters kunskap och erfarenhet kring enspråkiga barn med svenska som modersmål. Hur ska denna jämförelse kunna bli rättvisande? Smedler menar att ett test är avsett för en viss population och används det inom en annan population måste hänsyn tas till att normen inom denna grupp kan se annorlunda ut. Specialpedagogen ”betonar att en normering gjord på enspråkigt svenska barn inte kan överföras direkt till flerspråkiga barn, utan normeringen måste anpassas.” Hon beskriver även att hennes erfarenhet av vissa test har gjort att hon fått sin egen normering att jobba utifrån. Vad gäller normering menar Smedler att man måste ta i beaktande att normeringen har en begränsad livslängd.

De test som vi har gjort vår text- och bildanalys på är båda normerade, vilket innebär att barnets resultat jämförs med en för testet given norm. Smedler menar att barnet jämförs med den population som har satt normen på testet. På liknande sätt är diagnosen språkstörning en jämförelse mellan den utveckling som anses normal för den givna åldern och med det barn som misstänkts på grund av sin försenade språkutveckling, ha en språkstörning. I dagens samhälle är mångt och mycket uppbyggt kring begrepp som normer och normalitet. Vem är det då som avgör vad som anses normalt eller inte? Foucault menar att den moderna staten kräver ordning och reda, vilket innebär att störningar måste isoleras eller åtminstone måste hållas inom kontroll. Vidare menar Foucault att yrken med social anknytning har fått befogenhet att bedöma vad som är normalt och därmed vad som är onormalt. Dessa tankar menar vi att vi kan koppla till vår undersökning. Vi anser att det handlar om institutioners och experters definitionsrätt och tolkningsföreträdande gällande normalitet och vad som anses som avvikande. En

del personer har givits makt att ta dessa beslut och makten har de, som vi ser det, fått via sin yrkesroll och erfarenhet.

Syftet med att utreda ett barn menar specialpedagogen är framförallt att kunna utesluta vad det inte är och för att kunna ge barnet rätt stöd och hjälp. Genom att bedöma barnets språk så får vi svar på våra frågor och funderingar kring varför till exempel barnet är sent. Det ger oss en möjlighet att gå vidare med åtgärder för att föra språkutvecklingen framåt. Vi är skyldiga enligt lag att ge barnet det stöd och den hjälp som det är i behov av och efter att ha bedömt som i det här fallet barnets språk ger det en förståelse för vilka stödåtgärder som behövs.

4.4 Sammanfattning och slutsatser

Testmaterialen som vi har tittat på är konstruerade på två olika sätt. Det ena, Nya Lundamaterialet är utformat så att barnet med hjälp av ledande meningar och påståenden ska fylla i den fortsatta meningen eller ge det rätta svaret. Det andra, Nya SIT, är utformat så att barnet pekar på den av de tre bilderna som hör ihop med påståendet.

Utifrån vårt empiriska material drar vi den slutsatsen att testen bedömer mer än vad som är tänkt att bedömas. Nya Lundamaterialet är konstruerat utifrån syftet att bedöma barns fonologiska, morfologiska och syntaktiska förmåga. Nya SIT syfte är däremot att bedöma barnets förmåga att förstå svenska språket. Vi drar slutsatsen att dessa syften uppfylls. Vi kan dessutom se att då testen genomförs får man kännedom om barnets förmåga att ta en instruktion, barnets koncentrationsförmåga samt det tempo barnet har då uppgifterna utförs. Vi ser även att testen gör en indirekt kontroll av barnets erfarenheter. Vi ifrågasätter varför testen till så stor del är uppbyggda kring barns erfarenheter men framförallt kring de erfarenheter som vi inte tror representerar majoriteten av barn i Sverige.

Vad gäller hänsynstagandet till kultur, etnicitet och flerspråkighet drar vi slutsatsen att testen så som de är utformade inte tar någon hänsyn till dessa aspekter. Men utifrån vårt empiriska material kan vi utläsa, att om man har den erfarenhet som våra informanter har, kan hänsyn ändå tas. Vi menar att eftersom de är medvetna om de brister som finns

i testerna så har de möjlighet att göra de anpassningar som krävs för att göra en rättvis bedömning.

Sammanfattningsvis vill vi avsluta med att poängtera att detta är två av de tester som en logopedmottagning kan använda, vid bedömning av en misstänkt språkstörning både vad gäller enspråkiga och flerspråkiga barn. Ytterligare tester som nämnts vid våra intervjuer är T.R.O.G och Lycko, men tyvärr fanns dessa inte att tillgå. De test som vi gjort vår text- och bildanalys på är inte specifika eller enbart framtagna för att bedöma barn med en misstänkt språkstörning, utan testen används vid olika sorters bedömning av barns språk.

5 Diskussion och kritisk reflektion

Vi har uppnått syftet med att undersöka om och hur Nya Lundamaterialet och Nya SIT ger barn som inte har svenska som modersmål de förutsättningar som behövs för att genomgå testen. Vi anser att det arbete vi har gjort med denna undersökning har gett oss ökade kunskaper inom många områden såsom språkstörning, diagnossamhället, textanalys samt bedömningsituationer.

Vårt upplägg och val av metoder har fungerat väl, detta har i sin tur möjliggjort insamlingen av det empiriska materialet. Vår målsättning att intervjua personer som på olika vis är inblandade vid en bedömning av en eventuell språkstörning har även den uppfyllts. Dock ville vi även intervjua personer vid en skola i Malmö som har kommunikationsklasser, men då de aldrig återkom till oss efter flera förfrågningar tolkade vi detta som tids- och/eller intressebrist. Vi tog då beslutet att vi inte skulle göra den intervjun. Vi ställde oss då frågan om hur många gånger man bör göra en förfrågning om intervju innan det av de tilltänkta intervjupersonerna upplevs som ett tvång?

Vi har även upplevt problem med att få tag på de test vi valde för vår textanalys. I och med detta kunde vi inte bekanta oss med dem innan intervjuerna. Vi hade därför inte heller någon möjlighet att ställa några frågor om testerna under intervjuerna, vilket vi ser som en klar nackdel. Vi kan även ställa oss undrande till varför ingen av de instanser som vi kontaktade inför arbetet med textanalysen var villiga att lämna ut testmaterialen, är det möjligen så att de själva inser att de är bristfälliga?

Dock förflöt våra intervjuer väl, vi anser att vi fick utrymme att ställa de frågor som vi hade räknat med och våra intervjupersoner var angelägna om att vi skulle bli nöjda med intervjuerna. Detta uttryckte de genom att vi erbjöds att vid behov återkomma med ytterligare frågor. De var även angelägna om att få läsa det färdiga resultatet av vårt arbete.

Vi har dock upplevt vårt kapitel om samhällets behov av att ställa diagnoser och begreppen om normalitet som väldigt svårt. Det är svårt att frigöra sig från sina egna föreställningar om normalitet och avvikelse. Begrepp som normal och avvikande är

djupt rotade i oss. Detta är något som man ända från barndomen fått inpräntat i sig. Därför krävde detta kapitel mycket av oss i form av eget rannsakande om vad vi tycker faller inom dessa begrepp. Vi har därför valt att inte ta ställning till samhällets till synes ökade behov av att ställa diagnoser. Men tankar har väckts hos oss som vi kommer att ta med oss in i vårt kommande yrke som pedagoger.

Vi har även arbetat mycket med vår brist av att kritiskt granska det vi har läst. Tillit till experter är något vi i början la stor vikt vid. Vi trodde på det vi läste oavsett om det var artiklar eller böcker med tidigare forskning inom vårt ämne. Vi resonerade som så att om det var publicerat som forskning så måste det stämma. Dock började vi efter ett tag ifrågasätta det vi läste, framför allt efter det att vi fått tag på de tester vi genomförde vår text- och bildanalys på. När man läser syftet med testerna och ser hur de är konstruerade framgår det till exempel att de är gjorda på ett sätt så att barnen ska kunna känna igen sig i bilderna och att de ska vara tilltalande för dem. Men då vi gjorde vår text- och bildanalys och kritiskt granskade det vi såg och läste i testerna, såg vi tydligt att dessa faktorer inte uppfylldes. Vi hade utan kritisk granskning trott på det som konstruktören framhållit som sanning, men nu har vi kommit fram till att om man tittar på djupet i dessa tester finner vi att konstruktörens tanke inte alltid får den genomslagskraft som det var tänkt. Nu har vi utvecklat vår förmåga att kritiskt granska det vi läser och ser.

Det har under våra intervjuer samt i den litteratur vi har läst framkommit att det saknas "bra" tester för att kunna bedöma barns språk. Med "bra" tester menar vi tester som bland annat tar hänsyn till barns olika kultur, etnicitet och flerspråkighet. Om dessa aspekter tas i beaktande borde det innebära att barnen känner igen sig i testerna och därmed kan de känna det som meningsfullt att göra dem. Båda våra intervjupersoner har framhållit att det idag inte finns några "ultimata" tester att tillgå som gör de hänsynstaganden som krävs för att ett test ska bli så bra som möjligt. Därför får man använda det som finns. Vi menar att om ett sådant test ska kunna konstrueras måste man ta vara på de kunskaper som logopedier och specialpedagoger innehar. Vi ser detta som ett forskningsområde som skulle vara värt att undersöka. Därför föreslår vi att man skulle kunna göra en undersökning där man intervjuar logopedier och specialpedagoger där de får ge sin syn på hur de skulle vilja att ett test ser ut, hur skulle de välja att utforma ett test, både vad gäller valet av testets eventuella bilder, men också hur testet rent praktiskt skulle kunna se ut.

Som vi tidigare har nämnt så finns det i skolan idag många barn som anses ha särskilda behov. Hallberg (1996) nämner att så många som upp till 50% av barn idag bedöms som avvikande och i behov särskilt stöd. Författaren ställer sig frågande till hur det kan komma sig att så många bedöms som avvikande och menar att vi behöver ställa oss frågande till vårt normalitetsbegrepp. Vi bör även fundera kring vilka barn vår skola är till för, om det är så att kanske upp till hälften av barnen bedöms att inte passa in? Är det alltid barnet det är fel på? Är det barnet som ska anpassa sig efter den miljö det befinner sig i? Vi menar att ett framtida område att undersöka är huruvida miljön skulle kunna ändra sig efter barnet istället för att barnet ska ändra sig efter miljön. Hur kan man praktiskt genomföra detta?

Referenser

- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2000). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjar, Louise & Liberg, Caroline (2003). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Bågenholm, Andriette (1996). Diagnos i spartid, stort expertansvar. *PsykologTidningen*, (1), 24-25.
- Hallberg, Stina (1996). Tilltron till diagnoser överdriven. *PsykologTidningen*, (6-7), 10-11.
- Håkansson, Gisela (2003). *Tvåspråkighet hos svenska barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2006). *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Uppsala: Kunskapsföretaget.
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Ladberg, Gunilla (2003). *Barn med flera språk*. Stockholm: Liber.
- Nettelbladt, Ulrika & Salameh, Eva-Kristina (2007). *Språkutveckling och språkstörning hos barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Nordin-Hultman, Elisabeth (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskap*. Stockholm: Liber.
- Ors, Marianna (2003). *Specific language impairment, neurophysiological studies of children and parents*. Lund University.
- Patel, Runa & Davidsson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Persson, Bengt (2008). *Elevers olikheter*. Stockholm: Liber.
- Salameh, Eva-Kristina (2003). *Language impairment on Swedish bilingual children epidemiological and linguistic studies*. Lund: Studentlitteratur.
- Salameh, Eva-Kristina (2008). *Språkstörning i kombination med flerspråkighet*. Stockholm: Afasiförbundet.
- Smedberg, Ann-Charlotte (1993). *Att testa barn*. Stockholm: Psykologiförlaget

Elektroniska referenser

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig 2008-11-13, http://www.vr.se/download/18.427cb4d511c4bb6e38680002601/forskningsetiska_principer_fix.pdf

Föreläsning

Salameh, Eva-Kristina (2008-11-13). *Föreläsning om barns språk*. Malmö: Nätverket dyslexi Skåne, Österportskolan